

**Аналітичний огляд діяльності ГО «Об'єднання родичів
політв'язнів Кремля» щодо документування воєнних злочинів РФ
проти цивільного населення в Україні у липні 2025 року**

З 2022 року документаторами Об'єднання було встановлено та опитано **546** свідків насильницьких зникнень, свавільних затримань, інших міжнародних злочинів проти цивільного населення, зокрема – обстрілів цивільної інфраструктури, привласнення окупантами приватного майна, незаконного позбавлення свободи.

Станом на 31.07.2025 року встановлено та задокументовано інформацію про 390 цивільних осіб, яких було незаконно позбавлено особистої свободи внаслідок агресії РФ, з них **18** осіб виявлено під час документування свідчень у липні 2025 року.

Протягом звітного періоду липня 2025 року документатори ГО «Об'єднання родичів політв'язнів Кремля» опитали 20 осіб, які свідчили про незаконне позбавлення особистої свободи своїх родичів та близьких внаслідок збройної агресії РФ, вчинення інших військових злочинів з боку окупантів.

Під час опитувань у липні 2025 року документаторами встановлено 18 осіб, які були незаконно позбавлені особистої свободи внаслідок російської агресії, 16 чоловіків та 2 жінок, з яких:

- 4 цивільні особи, щодо яких був винесений незаконний вирок судом держави-агресора;
- 2 особи, факт незаконного ув'язнення якої відповідно до відповідей українських органів влади підтверджено;
- 4 цивільних осіб, які перебувають під арештом у місцях несвободи за рішенням правоохоронних органів держави-агресора або самопроголошеної влади на тимчасово окупованій території України;
- 5 осіб, які були затримані окупаційною владою чи правоохоронними органами держави-агресора на тимчасово окупованій території, про місце перебування яких інформація відсутня;
- 2 особи, які було затримано окупаційною владою чи правоохоронними органами держави агресора, звільнені поза процедурою взаємних звільнень.
- 1 особа була звільнена в рамках процедури взаємних звільнень, проте обставини затримання та перебування в установі відбування покарання на території РФ не розголошує.

Географія виявлених випадків:

- 8 випадків – на тимчасово окупованих територіях Запорізької області у 2022–2024 роках (зокрема, дві особи у м. Мелітополь, одна особа у м. Енергодар);
- 4 випадки – на тимчасово окупованих територіях Херсонської області;
- 1 випадок – на тимчасово окупованих територіях Луганської області;
- 1 випадок – на тимчасово окупованих територіях Донецької області;
- 2 випадки – на тимчасово окупованій території АР Крим;
- 1 випадок – на тимчасово окупованій території Харківської області на початку повномасштабного вторгнення;
- 1 випадок – на тимчасово окупованій території Сумської області на початку повномасштабного вторгнення.

Всі виявлені особи, які були незаконно позбавлені свободи, перебували у статусі цивільних, не чинили опору, не здійснювати жодної діяльності, яка би загрожувала життю та здоров'ю інших, не вчиняли правопорушень чи іншої незаконної діяльності.

Цивільні особи, щодо яких надані свідчення, не були пов'язані з військовими структурами України, не брали участі в бойових діях та не становили загрози для військових РФ. Часто підставою для затримання ставала наявність родичів у ЗСУ, досвід участі в АТО, фото на телефоні, відмова співпрацювати чи навіть перебування у «підозрілому місці».

Щодо осіб, родичів яких у липні 2025 року опитали документатори Об'єднання і щодо яких був винесений незаконний вирок судом держави-агресора, їх обвинувачення є безпідставними та політично вмотивованими.

Так, пан В. був затриманий на тимчасово окупованій території Криму у лютому 2024 року та незаконно засуджений органами РФ. Південний окружний військовий суд визнав його винним за ч.1 ст.30, п.«б» ч.3 ст.205 та ч.4 ст.222.1 Кримінального кодексу РФ, призначивши покарання у вигляді 13 років позбавлення волі у колонії суворого режиму з відбуттям перших трьох років у тюрмі та штрафом у розмірі 500 000 рублів. Обвинувачення проти пана В. носило політично вмотивований характер та стосувалося нібито підготовки «теракту» проти представників окупаційної адміністрації. Після винесення вироку його перевели до СІЗО м. Ростов-на-Дону, де він перебуває станом на липень 2025 року. Цей випадок відображає практику незаконних переслідувань громадян України за сфабрикованими обвинуваченнями.

Інший випадок - пані С. була затримана у квітні 2024 року на території тимчасово окупованого Криму та утримувалася у СІЗО №1 м. Сімферополь. Згодом її справу розглядав Ростовський окружний військовий суд (РФ), який засудив її до 10 років позбавлення волі за статтями, пов'язаними з «тероризмом». Обвинувачення носило політично вмотивований характер,

причини затримання офіційно не повідомлялися, інформація про наявність адвоката відсутня. 29 липня 2025 року пані С. мали етапувати з м. Ростов-на-Дону до виправної колонії, точне місце утримання наразі невідоме. Цей випадок ілюструє практику незаконного переслідування громадян України на окупованих територіях та в РФ за надуманими звинуваченнями.

Пані В., спілкуючись з документаторами Об'єднання, повідомила про те, що її родича засудили за ч.3 ст.222 КК РФ («незаконне зберігання зброї») до 4 років і 3 місяців позбавлення волі. Судові розгляди проводилися на окупованій території (м. Генічеськ та м. Скадовськ Херсонської області), при цьому кожного разу захист здійснював новий призначений окупаційною владою адвокат. Згодом проти нього відкрили нову справу за «тероризм», і 27 червня 2025 року Ростовський окружний військовий суд (РФ) засудив його за ст.205 та ст.361 КК РФ до тривалого позбавлення волі (від 11 до 20 років суворого режиму залежно від конкретного складу обвинувачення у кожному випадку).

Відомо також про інші подібні вироки — наприклад, пана О. було засуджено 13 травня 2025 року, суд РФ виніс вирок у 17 років суворого режиму та штраф 300 тис. рублів за п.«а» ч.3 ст.222.1 та ч.1 ст.361 КК РФ (тероризм). Ці вироки свідчать про системну практику використання звинувачень у «тероризмі» та «незаконному зберіганні зброї» проти громадян України.

У липні 2025 року документатори спілкувалися зі свідками та потерпілими, які зазначали не лише про фізичне насилля з боку окупантів, вчинення відносно них та їх рідних незаконних дій, а й постійного психологічного тиску. Так, наприкінці лютого 2022 року, на окупованій території Запорізької області, місцевого пенсіонера 1949 р.н. затримали військовослужбовці Збройних сил РФ. Чоловіка та його супутника доставили на блокпост, де провели обшук, вилучили телефони та гроші. Після цього їх перевезли в польову локацію, де утримували під вартою, спочатку разом, згодом - окремо, та неодноразово допитували, вимагаючи інформацію про українських військових та місця розташування зброї.

За словами потерпілого, один із військових намагався психологічно зламати його:

«Він наказав мені стати на коліна, стріляв у землю біля голови, кричав: “Де бандерівці? Де міномети? Ви нацисти!” Я лежав на землі й думав: якщо підніму руку — вистрелить. Але зрештою він сказав: “Ладно, вставай”. Я тоді вже зрозумів, що це залякування, але страх за життя був справжній».

Утримання тривало до ночі, після чого російські військові повідомили, що командир дозволив відпустити затриманих, і вивезли їх у напрямку населеного пункту. Телефони та інші речі не повернули.

У липні 2025 року документатори також спілкувались із жінкою - пані М., яка пережила незаконне затримання та протягом декількох місяців була змушена “відмічатись” у окупантів та проходити постійні допити. Як вона згадує про це:

“Мене не били, могли іноді дати «пощечину». Я весь час дуже боялась і коли мене возили, наприклад. Тримала голову опущену і намагалась на них не дивитись і не спілкуватись”.

Так, вона піддавалася психологічному тиску, допитам і погрозам, їй інкримінували «шпигунство» та намагалися примусити відкрити дошкільний заклад під контролем окупаційної влади. Пані М. утримували в ізоляції без офіційних підстав, застосовували залякування та окремі акти приниження, проте згодом відпускали — переважно після допитів або «попереджень», що наступного разу її можуть не звільнити. У лютому 2023 року, після серії погроз та спроб втягнути у співпрацю, їй вдалося виїхати з окупованої території. Затримання носили довільний і незаконний характер, а підстави для звільнення полягали лише у рішенні окупаційних сил, які не змогли довести жодних «обвинувачень» та прагнули лише залякати й примусити до лояльності.

ГО «Об’єднання родичів політв’язнів Кремля» із 2017 року провадить свою діяльність, спрямовану на захист осіб, незаконно позбавлених особистої свободи з політичного мотиву. Широкомасштабна збройна агресія РФ і окупація значних територій України призвела до нової хвилі насильницьких зникнень та свавільних затримань. Об’єднання з початку повномасштабного вторгнення документує та глибинно опитує постраждалих та свідків міжнародних злочинів, скоєних російськими військовими на окупованих територіях України. Організація є членом коаліції громадських організацій “Україна. 5 ранку” та глобальної ініціативи Т4Р (Трибунал для Путіна). Документатори нашої організації працюють над отриманням свідчень осіб, які стали свідками злочинів РФ, потерпіли від незаконного позбавлення свободи, утримувались проти своєї волі окупаційною владою.

На основі задокументованих свідчень, можна виділити такі види злочинів, які передбачені положеннями Римського статуту, а саме:

- **Умисні обстріли цивільної інфраструктури** (загалом отримано 75 таких свідчень).

- **Насильницькі зникнення та свавільні затримання цивільних осіб** на окупованих територіях, що призвело до незаконного позбавлення свободи або депортації до установ на території Росії (а саме нашою організацією зафіксовано інформація про 390 таких осіб, з них 18 осіб виявлено у липні 2025).
- **Катування, жорстоке поводження та нелюдські умови утримання цивільних** – свідки розповідають про катування струмом, побиття прикладами, погрози та інші види фізичного та психологічного насильства (з опитаних нами осіб, які самі пережили незаконне позбавлення особистої свободи, свідчили про вчинення відносно них побиття та катування, всі звільненні особи говорять про нелюдські умови утримання, відсутність їжі, води, медичної допомоги).

Вся отримана інформація документаторами «Об'єднання родичів політв'язнів Кремля» свідчить про порушення країною-агресором правил ведення бойових дій та норм і принципів Міжнародного гуманітарного права: зокрема вчинення таких воєнних злочинів, як вбивство, катування цивільного населення окупованої території, поміщення у в'язницю або інше жорстоке позбавлення фізичної свободи, пограбування державної або приватної власності, знищення міст чи сіл. Ми і надалі будемо продовжувати роботу зі свідками злочинного свавілля РФ.

Огляд підготовлено правовою аналітикинею Об'єднання родичів політв'язнів Кремля Світланою Одінцовою за підтримки Норвезького Гельсінського комітету (ННС). Думки та висновки, представлені в цій публікації, належать виключно авторам і не обов'язково відображають погляди чи політику ННС).

ГО «Об'єднання родичів політв'язнів Кремля»

<https://www.relativespp.org/>

info@relativespp.org

<https://www.facebook.com/relativespp>